

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

У статті проаналізовано педагогічні аспекти розвитку цифрової компетентності педагога та виділено чотири групи педагогічних умов: мотиваційна, технологічна, інформаційно-діяльнісна, організаційно-дидактична. У кожній групі визначено конкретні умови, що сприяють ефективному розвитку цифрової компетентності освітян.

Ключові слова: педагогічні умови, цифрова компетентність педагога, розвиток цифрової компетентності педагога; цифрові технології.

В статье проанализировано педагогические аспекты развития цифровой компетентности педагога и выделены четыре группы педагогических условий: мотивационная, технологическая, информационно-деятельностная, организационно-дидактическая. В каждой группе выделены конкретные условия, которые способствуют эффективному развитию цифровой компетентности педагогов.

Ключевые слова: педагогические условия, цифровая компетентность педагога, развитие цифровой компетентности педагога; цифровые технологии.

The article analyzes the pedagogical aspects of the development of a teacher's digital competence and identifies four groups of pedagogical conditions: motivational, technological, information-activity, organizational and didactic. In each group, certain conditions are identified that contribute to the effective development of digital competencies of teachers.

Key words: pedagogical conditions, digital competence of a teacher, development of digital competence of a teacher; digital technologies.

Цифрова компетентність педагога є важливою складовою інтегральною професійною компетентністю, що формується у процесі підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти та набуває розвитку у системі післядипломної педагогічної освіти. Вона базується на широкому використанні цифрових технологій (ЦТ) [4].

Дослідження, які присвячені впровадженню і застосуванню ЦТ (інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)) у освітній процес закладів освіти різних типів розглядаються в роботах Баженова В.А., Бех І.Д., Білик В.М., Бикова В.Ю., Венгерского П.С., Гуревича Р., Дибковой Л.М., Дмитрієвой Е.И., Жалдака М.І., Жука Ю., Колмаковой В.О., Кучерявой Т.О., Малишевського О.В., Морзе Н.В., Ничкало Н., Новикова О.Ю., Овчарук О.В., Пехоти О., Полат Е.С., Співаковського О. Трифонової О.М. та ін.

Предметом окремих досліджень (Дем'янчук О.О., Жевакіна Н.П., Імбер В.І., Казаков Ю.М., Комар О.С., Лісова Н.В., Подзигун О.А. та інші), виступають деякі педагогічні аспекти реалізації певних процесів в освіті, але ж вони стосуються, в основному, навчання майбутніх педагогів.

Проте проблема дослідження педагогічних аспектів (умов) розвитку цифрової компетентності педагогів, які вже мають певний стаж роботи, не одержала належного вирішення у теорії й методиці освіти.

Тому **метою статті** є обґрунтування педагогічних аспектів розвитку цифрової компетенції педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти. Як показує аналіз наукової літератури, наряду з термінами «цифрова», компетентність існують, схожі за змістом, терміни «інформаційно-цифрова» «інформаційно-комунікаційна», «інформаційна», «інформатична», компетентність. В науці ці поняття мають різноманітні трактування, але відмінності термінів незначні і полягають у формулюванні визначень, а не у сутності [2].

По аналогії з терміном «інформаційно-цифрова компетентність» [2], дамо дефініцію **цифрової компетентності (ЦК) педагога**. *Це інтегрований результат особистості педагогічного працівника по оволодінню сучасними цифровими та інформаційними технологіями та застосуванню їх у власній професійній діяльності.*

Важливість формування та розвитку цифрової компетенції освітян та здобувачів освіти підкреслюється у державних нормативних документах України (Закони України «Про вищу освіту», «Про Національну програму інформатизації», «Нова українська школа» тощо) та програмних документах світових освітніх (CSTA K-12 Computer Science Standards [5] та ін.) та загальногуманітарних організацій (ЮНЕСКО, Європейська комісія (DigComp 2.0 [6]) та інші).

Успішність розвитку цифрової компетенції педагогів у системі післядипломної освіти, в значній мірі, залежить від певних педагогічних аспектів, тобто певних умов освітнього процесу. У нашому дослідженні ми дамо дефініцію поняття **«педагогічні умови розвитку цифрової компетентності педагога»**. *Це – система певних обставин в освіті (мотиваційних, інформаційних, дидактичних, технологічних тощо), що сприяють розвитку цифрової компетентності педагога.*

Аналіз сутності та структури понять «цифрова компетентність педагога» та «педагогічні умови розвитку ЦК педагога» у світових й державних програмних документах, узагальнення сучасних науково-педагогічних досліджень з питань розвитку ЦК педагога та власний досвід в цієї галузі [1, 2 та ін] дозволяють виділити нам наступні групи педагогічних умов розвитку ЦК педагога у системі післядипломної педагогічної освіти: *мотиваційні, технологічні, інформаційно-діяльнісні, організаційно-дидактичні.*

Мотиваційні умови виступають як спонукальні чинники застосування ЦТ у навчально-пізнавальній та професійній діяльності, усвідомлення мети та меж застосування ЦТ як допоміжного засобу. Таким чином, перша група умов пов'язана з формуванням позитивної мотивації педагога до широкого застосування ЦТ у своїй професійній діяльності і включає наступні умови:

- 1) усвідомлення цілей та меж застосування ЦТ у післядипломної педагогічної освіти;
- 2) сприяння сформованості позитивної мотивації педагога до особистісного зростання у сфері ЦТ;
- 3) сприяння сформованості мотивації педагога на успішне використання ЦТ у навчально-виховному процесі та власній професійній діяльності;
- 4) сприяння позитивної мотивації на формування в учнів активності та наполегливості до отримання знань і самовираження засобами ЦТ.

Наступна група умов, **технологічна** пов'язані з вибором ЦТ для використання в освітньому процесі, включає наступні умови:

- 1) сприяння відбору ЦТ для застосування в освітньому процесі загальноосвітніх навчальних закладах.
- 2) ознайомлення з сучасним програмним забезпеченням (ПЗ) комп'ютера (переважно безкоштовним) навчального призначення світових корпорацій (таких як Microsoft, Google тощо).
- 3) ознайомлення з ПЗ, що застосовуються у різних напрямках освітнього процесу: управління, організація, моніторинг (бази даних, офісні програми, навчальні програми, для організації дистанційного навчання, тестуючі програми, online додатки тощо).
- 4) Ознайомлення зі спеціальним ПЗ, що використовуються виключно у певної галузі (математиці, хімії, фізиці тощо).

Інформаційно-діяльнісні умови пов'язані з формуванням знань умінь та навичок у галузі застосування ЦТ для розв'язання завдань навчального, професійного та особистого спрямування. Так, третя група умов – пов'язана зі знаннями та навичками педагога у галузі ЦТ і включає наступні умови:

- 1) наявність мети, завдань та змісту інформаційної підготовки у процесі підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти для педагогів різних спеціальностей;
- 2) сприяння сформованість системи знань педагога у галузі ЦТ (знає ефективні методи пошуку, опрацювання, зберігання, передавання інформації, методичні підходи до використання ЦТ в освіті, вимоги до педагогічних програмних засобів, особливості використання ЦТ у дисципліні, що викладається, позитивні і негативні аспекти застосування ЦТ в навчальному процесі; санітарно-гігієнічні норми роботи з ПК для різних вікових категорій).
- 3) сприяння сформованість системи знань, умінь та навичок педагога до навчальної та професійної роботи online (має знання, уміння та навички дистанційного навчання, створює та використовує інтерактивні вправи на уроці, працює з online контентом; використовує інтерактивні комплекси (дошки, проектори) і засоби (у тому числі мобільні), має уявлення про кібербезпеку; розуміє етику роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [2].
- 4) сприяння розвитку інформаційної й медіакультури [2].

Що до групи **організаційно-дидактичних умов**, то вона включає наступні умови до організації навчання педагогів з використанням ЦТ у системі післядипломної освіти:

- 1) використання різних форм навчання (очна, дистанційна, очна-дистанційна, тощо);
- 2) відповідність навчання основним дидактичним принципам: науковості, системності, послідовності, доступності та наочності;
- 3) використання, в основному, продуктивних методів і організаційних форм навчання, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності педагогів, розвиток їх творчих здібностей, формування вмінь самостійно знаходити, аналізувати та використовувати нову інформацію для реалізації завдань (проектів), що сприяють досягненню дидактичній меті заняття, підвищенню інтересу до використання ЦТ, творчості та самостійності;

- 4) організація постійного зворотного зв'язку в процесі виконання завдань: корегування навчальної діяльності в залежності від відповідей педагогів, що навчаються (повідомлення про правильність (неправильність) відповіді, підказка, тренування тощо).
- 5) відповідність психофізіологічним особливостям педагогів: врахування вікових особливостей, спрямованість на формування й розвиток рефлексивності (уміння здійснювати адекватну самооцінку власної професійної діяльності), образного, логічного та критичного мислення педагога.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що на основі аналізу понять «цифрова компетентність педагога» та «педагогічні умови розвитку ЦК педагога» у сучасних науково-педагогічних дослідженнях, ми виділили чотири групи педагогічних умов розвитку ЦК педагога у системі післядипломної педагогічної освіти: мотиваційну, технологічну, інформаційно-діяльнісну, організаційно-дидактичну. У кожній з цих груп описані конкретні умови, що сприяють розвитку цифрової компетентності педагога. Подальшої розробки дослідження потребують уточнення педагогічних умов для різних груп педагогів та розробку критеріїв їх ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонченко М.О. Інформаційні технології: дидактичні умови використання. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. 03 грудня 2015 р., м. Суми : у 4 ч. Ч.3. Суми, Мрія, 2015.
2. Антонченко М.О. Критерії сформованості інформаційно-цифрової компетентності педагогів. Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика : збірник наукових праць; випуск 2-й; за заг. Редакцією Л.Г. Петрової. Суми : ВВП «Мрія», 2019. С. 4–11.
3. Гаврілова Л.Г., Топольник Я.В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61.№ 5. С. 1–14.
4. Мирошниченко О. А. Зміст і структура цифрової компетентності майбутніх педагогів закладів вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020 р., № 70, Т. 3. С. 119–123.
5. CSTA K-12 Computer Science Standards, Revised 2017 URL : <https://drive.google.com/file/d/0B0TIX1G3mywqXzNWMVdKX0ITSkU/view> (Last accessed: 23.11.2020 p.).
7. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens, 2016. URL : <https://cutt.ly/shpv87s> (Last accessed: 24.11.2020 p.).

Григорів Галина, Альохіна Наталія
(Харків, Україна)

COMPONENTS OF THE PSYCHOLOGICAL PORTRAIT OF A MODERN UNIVERSITY TEACHER

Сучасний викладач залишається ключовою фігурою в ЗВО. Зміни, що постійно відбуваються в умовах освітнього-виховного процесу, приводять до змін до вимог до викладача, в тому числі до його особистості та психологічного